

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת רֵאָה

ל' אב תשפ"ב

יציאת השבת:

19:50

ירושלים: 19:47

הפטרה: עניה סוערה ושני פסוקים ר"ח

יציאת השבת ר"ת 20:30

שבת ראש חודש אלול, יום ראשון ב' ר"ח
יום ראשון בלילה התחלת הסליחות לספרדים
גיליון 785

כניסת השבת:

18:42

ירושלים: 18:38

הברכה שבשמיעה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

הפרשה פותחת בכתוב: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם". וברש"י: ראה אנכי נותן - ברכה וקללה. האמורות בהר גרזים ובהר עיבל: ואולם ניתן לפרש כי הברכה הגדולה מכולן היא השמיעה עצמה, כמו שכתוב: "את הברכה אשר תשמעו", והקללה הגדולה היא חוסר היכולת לשמוע לקול ה' ולמצוותיו, כמו שמפורש בכתוב: "והקללה אם לא תשמעו".

וכך היא דעת זקנים מבדלי התוספות על הפסוקים הפותחים את הפרשה: "משל לזקן היושב על אם הדרך ויש לפניו שני דרכים אחד תחילתו קוצים וסופו מישור ואחד תחילתו מישור וסופו קוצים ומוזהיר את העוברים דרך שם ואומר להם היזהרו מזה שתחילתו מישור כי כלו קוצים עד סופו, לכו בזה שתחילתו קוצים כי סופו מישור. כל מי ששומע לו אע"פ שיגע מעט בתחילתו אחר כך הולך בשלום, אבל מי שלא שמע לו והלך באותו שתחילתו מישור נכשל בסוף. כך אדם שעובר עברה והולך בשרירות לבו מוצא נחת רוח ודרך ישר בעולם הזה, וכשנופל מת הולך לגיהנום שכולו קוצים. אבל מי שטורח בעולם הזה ויגע בתורה ובמצות הוא יורש את העולם הבא, שכולו מישור ונחת רוח ושמחה".

לא בכדי אנו מתחננים בתפילה: "הַמְרַחֵם רַחֵם נָא עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהִבִּין. לְהַשְׁכִּיל. לְשִׁמּוֹעַ". ומתוך אותה שמיעה ליכות בהמשך הברכה: "לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד. לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִּלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה", אמן.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

חשיבות עשיית צדקה

בפרשה מובאת חשיבות מצוות הצדקה, התנא באבות מבדיל בין ארבה סוגי צדקה

ארבע מדות בנותני צדקה. הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים, עינו רעה בשל אחרים. יתנו אחרים והוא לא יתן, עינו רעה בשל. יתן ויתנו אחרים, חסיד. לא יתן ולא יתנו אחרים, רשע:

אבות ה, יג

רע"ב

ארבע מדות בנותני צדקה - כלומר בנתינת הצדקה. ולא בנותני צדקה ממש דהא איכא בהו מי שאינו נותן. וכן בסמוך בהולכי לבית המדרש היינו בהליכת בית המדרש: עינו רעה בשל אחרים - דיודע שהצדקה מעשרת ואינו רוצה שאחרים יתעשרו. פירוש אחר: יש מי שחם על ממון קרוביו יותר מעל ממונו. ואע"פ שהוא נותן אינו רוצה שקרוביו יתנו שלא יאבדו את ממונם. ועינו רעה בשל אחרים דומיא דעינו רעה בשל דבסיפא:

מעשה אבות

ארבע מדות בנותני צדקה - ישנן ארבע מידות כוונות נותני צדקה. אמנם רע"ב פירש, שאי אפשר לומר בנותני צדקה ממש, שהרי המשנה עוסקת גם באדם הרוצה ש'לא יתן ולא יתנו אחרים', שאינו נותן צדקה בפועל. ואולם לפי הסברנו שאין המסכת דנה ברשע כפשוטו, אלא במילי דחסידיה, יש לומר כי כל הארבעה נותני צדקה, והחילוק ביניהם הוא רק בכוונה. ויש לדייק כך מפתחת המשנה בלשון הרוצה, משמע שהמשנה דנה ברצונותיו של הנותן בלבד, לפי שבאופן מעשי כל המנויים במשנה נותנים צדקה בפועל.

הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים - הרוצה שהוא לבדו יתן צדקה ולא יתנו אחרים לצדקה, עינו רעה בשל אחרים, שהרי ידוע שהנותן צדקה נכסיו מתברכים, והוא נותן כדי שיתברכו נכסיו, אך אינו מעוניין שאחרים יתנו, כדי שלא יתברכו נכסיהם.

יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשל - הרוצה שיתנו אחרים לצדקה והוא לא יתן, אע"פ שידוע שאם יתן צדקה יתברכו נכסיו, הרי שעינו רעה בשל, שבשביל חששו ממינוע מעותיו באותה שעה מתוך קמצנותו, אינו נותן צדקה.

ואמנם אמרו בתלמוד (בבא בתרא ט, א): "גדול המעשה יותר מן העושה, שנאמר (ישעיה לב) 'והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם'". וברש"י פירש: 'מעשה הצדקה - טורח המעשים את חבריהם (הגורמים לחבריהם לתת צדקה), מדלא כתיב והיתה הצדקה שלום'. ובודאי שזוהי מעלה חשובה, ומדוע המשנה מעירה שאינה מעלה טובה? ואולם כבר הזכרנו כי המשנה עוסקת ברצונו של הנותן ולא במעשיו, ולפיכך מעירה המשנה כי 'עינו רעה בשל'.

יתן ויתנו אחרים חסיד - הרוצה לתת לצדקה ורוצה שגם אחרים יתנו, הרי הוא חסיד, לפי שמתנהג לפנים משורת הדין, ועליו אומר הכתוב (ישעיה לב, ח): 'ונדיב נדיבות יעץ, והוא על נדיבות יקום', זה היועץ לעצמו לנדב וגם מעורר את האחרים לתת.

לא יתן ולא יתנו אחרים רשע - מי שאינו רוצה לתת צדקה ואינו רוצה שיתנו אחרים, הרי הוא רשע, ולפי הסברנו מדובר באדם הנותן צדקה בפועל, אך עושה זאת בעל כורחו, ולפיכך נחשב הוא לרשע לפי אמות המידה של מילי דחסידותא.

ובמדרש דוד (על מסכת אבות לנכדו של הרמב"ם) כתב: "וממאמר החכמים, שהצדקה דומה לשלושה דברים: יש צדקה שהיא חשובה כזהב, ויש צדקה שהיא נחשבת ככסף, ויש הנחשבת כנחושת.

הצדקה החשובה כזהב היא הצדקה אשר יעשנה האדם בסתר, כשהוא משכיל אל דל ומהנהו בדרך כבוד... וסימן לדבר זהב ראשי תיבות זה הנותן בריא.

והצדקה הדומה לכסף, היא הצדקה שאינה תפארת לעושיה, שכן הוא נותנה בחלותו, או בשעת סכנה מתוך פחד ויאוש, כסף ראשי תיבות: כשרואה סכנה פותח.

והצדקה הדומה לנחושת, היא כשאדם לא חנן דל מימיו, וידו קפוצה תמיד מכילות וצרות עין, ולבסוף כשהוא מרגיש שהקץ הולך ומתקרב, ועוד מעט יעזוב לאחרים חילו, אז הוא מצווה לאנשי ביתו על מעשי צדקה בממונו. נחושת ראשי תיבות: נאום חולה שאמר תנו".

עשיית צדקה וחסד מלבד היותה מצווה יסודית, היא מועילה לנותן אף יותר מלמקבל, וכדברי נעמי לרות: 'עם מי עשית היום?' ומכאן למדו שיותר ממה שעושה בעל הבית עם העני, עושה העני עם בעל הבית.

וכן דרשו (בספרי) את הכתוב (דברים יד) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה". (הובא בתוספות תענית ט, א ד"ה 'עשר תעשר'):

"היוצא השדה שנה שנה. כלומר, אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה. כלומר, לא יעשה שדך אלא כפי מעשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה. כלומר, מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה. ומעשה באדם אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר נוטל ק' כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה, וכן עשה כל ימיו. כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו: בני, דע ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין, הזהר שתפריש מאה כורין כאשר עשיתי. ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה בחיי האב והפריש ממנה מאה כורין. בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשר היה דבר גדול ואמר שלא יפריש. לשנה אחרת נתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין, נצטער עליו, ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר, באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמחים.

אמר להם: כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי. אמרו לו: נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת, ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב? בא וראה, כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל הבית והקב"ה כהן, שהיה המעשר חלקו ליתן לעניים, ועכשיו שלא הפרשת חלקו לו, היה הקב"ה בעל הבית ואתה כהן, שאין שדך עושה מה שהיה עושה מתחלה אלף כורין והפריש לך מאה כורין. והיינו דכתיב (במדבר ה'): 'ואיש את קדשיו לו יהיו' כלומר, כשאנו מפריש כהוגן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה אמרו חכמים המעכב מעשרותיו לסוף בא שלא יהיה לו אלא אחד מעשר".

הלכות חודש אלול

א. ארבעים יום שמראש חודש אלול עד יום הכיפורים מסוגלים לתשובה יותר מכל ימות השנה כי הם ימי רחמים וימי רצון. ואף על פי שבכל השנה הקב"ה מקבל את בניו בתשובה, מכל מקום ימים אלו מובחרים יותר, כי בראש חודש אלול עלה משה אל הר סיני לקבל לוחות שניות, וקבלת הלוחות היא אות והוכחה לכך כי ה' קיבל את תשובת ישראל ומחל להם על חטא העגל ושבירת הלוחות הראשונות. ונשתהה משה בהר ארבעים יום שבהם התפלל לה' שיסלח לעם ישראל. וביום הכיפורים אמר לו ה': "סלחתי כדברך" ונתן לו את הלוחות השניות, ומאז נקבעו ימים אלו כימי רצון, ונקבע יום י' בתשרי כיום סליחה ומחילה לישראל.

ב. האר"י ז"ל כתב על הפסוק "ואשר לא צדה והא-להים אנה לידו ושמתי לך", "ר"ת אלול, לומר כי חודש זה הוא עת רצון לקבל תשובה על החטאים שעשה בכל השנה, ורמז יש בפסוק שגם על השגגות צריך האדם לחזור בתשובה בחודש זה, כיוון שאדם נכשל בחטא בשוגג בגלל חטאים אחרים שעשה במזיד.

ג. דורשי רשומות אמרו: "ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך" "ר"ת אלול. (תשובה), וכן "אני לדודי ודודי לי", "ר"ת אלול (תפילה), וכן "איש לרעהו ומתנות לאביונים", "ר"ת אלול (צדקה). רמז ל"תשובה תפילה וצדקה" שצריכין להרבות בהם בחודש זה.

ד. "וידעת היום והשיבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים" מוסבר בזוהר הקדוש, אם "ידעת היום" דהינו שתלמד תורה ותדע את הקב"ה, אז "והשיבות אל לבבך" תוכל לשוב בתשובה באמת.

ה. נהגו הספרדים להתחיל בסליחות מב' אלול עד יום הכיפורים. ואשכנזים מתחילים לפני ראש השנה. בשעת אמירת הסליחות יש מהספרדים שנוהגים לתקוע תשר"ת בעת אמירת י"ג מידות. ויש נוהגים לתקוע בקדיש לפני "תענו ותערתו" ויש שאין תוקעים כלל. האשכנזים נהגו לתקוע בשופר מר"ח אלול עד יום הכיפורים ותוקעים אחרי תפילת שחרית. ולכל הדעות אין תוקעים בערב ראש השנה.

ו. תוקעים בשופר בחודש זה כדי לעורר את העם לתשובה, כי כן הוא טבע השופר לעורר ולהחריד, כמו שנאמר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג, ו). ותוקעים גם כדי לערבב השטן. טעם נוסף לתקיעות הוא שבר"ח אלול עלה משה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה לאמר: "משה עלה להר". כל זה כדי שבני ישראל לא יטעו שוב במספר הימים כמו שטעו בתחילה ועשו עגל. והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר: "עלה א'לקים בתרועה".

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. עורבן עישה. תקוה בת עזיהו, אלנה בת ג'אן, אסתר בת זלמן, מול בת עננה, אברהם בן דודל. רחמים בן סולמנה. דראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרת, עזר בת דודל. מיטל מוריה אדיר. יוסף בן בייכל הי"ו.

להחזרת נעדר צה"ל ושבויי ובהם: אורון שאול, הדד גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף, הגר"מ אליהו, רבי מסעוד מלול, רבי יצחק שושן, רבי יעקב שושן, יונה יונה, סופר מנחם, יצחק דרעי, רבי אברהם בן שמאי אלעזר, מקסים חיים דרעי, הרב אברהם צוקרמן, נדיר נחום, ישראל אברהם נתן, שלמה בן מרים, יצחק ועמרם אטיאס, אורן מועלים, אליהו מויטו, דוד גרוסברג, מירי פולק, עמוס דבור, ריי שלמה, סימנאב משה יהודה, יצחק בן סליקה, נעים משה, אורן מורד, יצחק ושמחה אילון, נסים וסליקה שושן, נדירה שמעון, יפה גורי, יונה קלון, לאה ציטרון, סיני בת תמוז, ליטל שבת, חנה יצחק, אסתר חוד, אסתר בת תורא, אליהו בת פרידה, מרים קדושים, תרצה יגדון, אסתר וענבר נחום, דן וועה אורע, דניאל אלמליח, מנחם הלוי, יצחק ולאחאסחטו, אלדד אדיר, עזיהו עמוס, חותי יעקב, חרדהל לוי, יונה שרעבי, מרים יהודה, שמאל לנבטרה, נעמה בת מלודיה, עליזה מועלים, עליזה סך, שרה אליאל, חד ופריחה סך, שמעון בן דודל, אברהם אדיר, יוסף אלקוב, מיטל ונקמן, חסידה ששפטשט, עשה דוד, מרים סופר, מרים דוד, מבישה כץ, אליס מובל, מרים בת דודל, נאה סך, אילה שחר ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה